

Overeenkomsten: belangrijke juridische begrippen

Kernbedingen

Kernbedingen zijn bedingen (clausules) uit een overeenkomst die de kern van een overeenkomst uitmaken. Denk hierbij aan wat er wordt gekocht, hoeveel ervan wordt gekocht en voor welke prijs het wordt gekocht. Deze opsomming kan naar believen worden uitgebreid om duidelijkheid te verschaffen om welke zaak het gaat.

In een koopovereenkomst is in ieder geval de zaak die wordt verkocht en geleverd een kernbeding. De koopsom, de levertijd en de plaats van levering zijn in beginsel ook kernbedingen, maar artt. 7:4, 6:38 en 6:41 BW formuleren hierop min of meer een uitzondering. Er kan namelijk toch een rechtsgeldige koopovereenkomst tot stand komen als verkoper en koper geen (concrete/exacte) koopsom en/of levertijd en -plaats zijn overeengekomen. In dat geval is de koper een redelijke koopprijs verschuldigd, dan wel kan de nakoming terstond worden gevorderd c.q. is de levering een haalschuld.

Verbintenissen

Uit een overeenkomst ontstaan verbintenissen. Daarom is het van belang dit begrip te kennen en ook om het onderscheid tussen verschillende types verbintenissen te kennen. Vaak worden overeenkomst en verbintenis met elkaar verward. Voor alle duidelijkheid: een overeenkomst doet een of meer verbintenissen ontstaan.

Een verbintenis is een vermogensrechtelijke rechtsbetrekking tussen twee of meer personen op grond waarvan de ene partij (schuldenaar) verplicht is tot een bepaalde prestatie, waartoe de andere partij (schuldeiser) is gerechtigd. Eenvoudiger gezegd, het is een band tussen personen die een rechtsrelatie tussen hen schept: zij zijn juridisch met elkaar verbonden. Een verbintenis kan ontstaan uit de wet of uit overeenkomst.

praktijkvoorbeeld

Als A B aanrijdt, dan zijn zij door de wet verbonden aan elkaar. A moet namelijk schadevergoeding betalen. Als A een fiets koopt van B, dan zijn zij door een overeenkomst met elkaar 'verbonden'. Daarbij is sprake van twee verbintenissen: A moet de koopprijs betalen en B moet de fiets leveren.

Een belangrijk onderscheid in verbintenissen is die tussen resultaats- en inspanningsverbintenissen. Een resultaatsverbintenis is een verbintenis waarbij de schuldenaar toezegt een 'meetbaar' resultaat te leveren. Bij een resultaatsverbintenis wordt een bepaald resultaat vereist, zoals bijvoorbeeld bij koopovereenkomsten en bij aanneming van werk (zie art. 7:750 BW). Een inspanningsverbintenis is een verbintenis, waarbij de schuldenaar toezegt zich te zullen inspannen voor de nakoming van zijn afspraak. Bij een inspanningsverbintenis is de schuldenaar verplicht voldoende zorg in acht te nemen voor het bereiken van het overeengekomen resultaat. Het enkele feit dat het verlangde resultaat niet wordt bereikt, levert niet automatisch een tekortkoming op. Bij vrije beroepen, zoals artsen en advocaten, is meestal sprake van een inspanningsverbintenis.

Eigendom

De koopovereenkomst brengt mee dat de eigendom van een zaak wordt overgedragen (art. 7:1 BW en art. 7:9 BW). Eigendom is een centraal begrip in een koopovereenkomst. Het is het meest omvattende recht dat een persoon op een zaak kan hebben (art. 5:1 BW). Dat recht heeft een tweedeling:

- Het beschikkingsrecht: men kan doen en laten met de zaak wat men wil; men kan het verkopen of vernietigen.
- Het genotsrecht: men kan de zaak gebruiken naar eigen goeddunken. Het genotsrecht kan ook tijdelijk worden afgestaan.

Aansprakelijkheid

Aansprakelijkheid heeft te maken met het gedrag van personen. Zowel natuurlijke als rechtspersonen kunnen zich zodanig gedragen dat dit nadelige gevolgen heeft voor anderen. Aansprakelijkheid is het instaan voor de gevolgen van een daad. Onder daden vallen eigen daden en daden van anderen.

Juridisch wordt onder daad verstaan 'het doen en niet doen'. Als A iets niet doet wat hij moet doen, of iets doet wat hij niet mag doen, en dat gedrag van A heeft nadelige gevolgen voor B, dan is A nalatig jegens B en aansprakelijk voor de nadelige gevolgen. Als iemand zich nalatig gedraagt, dan kan hij worden aangesproken voor de gevolgen van dat nalatige gedrag. Het gaat dan meestal om het vergoeden van schade die het gevolg is van dit gedrag.

De wet geeft twee grondvormen aan, die aanleiding kunnen geven tot aansprakelijkheid:

- Aansprakelijkheid uit de wet alleen. In het algemeen spraakgebruik staat dit bekend als wettelijke aansprakelijkheid of als de aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad (zie artt. 6:162 e.v. BW).
- Aansprakelijkheid op grond van een overeenkomst: de contractuele aansprakelijkheid bij een toerekenbare tekortkoming. In het algemeen spraakgebruik beter bekend als wanprestatie (zie artt. 6:74 e.v. BW).

Dit onderscheid in aansprakelijkheid wordt hier besproken voor zover dat van belang kan zijn voor inkopers.

Wettelijke aansprakelijkheid. Een ondernemer is voor zijn eigen gedragingen aansprakelijk. Er is dan sprake van eigen schuld: schuldaansprakelijkheid. Van schuldaansprakelijkheid is sprake als de daad verwijtbaar is aan de dader of als deze de gevolgen had kunnen vermijden. Een ondernemer is echter ook aansprakelijk voor het gedrag van zijn ondergeschikten en soms zelfs voor het gedrag van niet-ondergeschikten; er moet dan aan de zijde van de derden ook sprake zijn van verwijtbaarheid of vermijdbaarheid. De ondernemer is in dat geval risicoaansprakelijk. Dit wil zeggen dat hij aansprakelijk is voor zijn hulppersonen, zoals ondergeschikten (medewerkers in dienstverband), en voor aannemers, toeleveranciers en andere dienstverleners die hij voor zijn taak inschakelt en die niet bij hem in dienst zijn ('buiten dienstverband'). Risicoaansprakelijkheid houdt tevens in dat de ondernemer aansprakelijk is voor de zaken die hij gebruikt. Deze worden hulpzaken genoemd.

Een ondernemer die voor zijn eigen gedrag aansprakelijk is, moet schuldig zijn aan zijn gedrag. Schuldig wordt hier gebruikt in de betekenis van verwijtbaar: het gedrag moet verwijtbaar zijn en de schade vermijdbaar. Dat houdt in dat de ondernemer een keuze had in zijn gedrag; hij kon ook anders handelen.

Zijn risicoaansprakelijkheid is gebaseerd op het feit dat door de taak die de ondergeschikte of niet-ondergeschikte dient uit te voeren ten behoeve van de ondernemer, de kans op onrechtmatig gedrag wordt vergroot. Deze aansprakelijkheid spruit voort uit de vrije keuze die de ondernemer heeft bij zijn selectie van hulppersonen en hulpzaken. Dat de risicoaansprakelijkheid zeer ver kan gaan, illustreert het volgende voorbeeld.

praktijkvoorbeeld

Een bedrijf dat een raamcontract heeft voor het leveren van diverse soorten smeermiddelen, stuurt een werknemer op pad om een kleine bestelling af te leveren. Deze werknemer ziet, terwijl hij door het magazijn van de klant loopt, dat er een waardevolle camera op een van de bureaus ligt en hij besluit deze 's nachts te gaan stelen. Het bedrijf is aansprakelijk voor de diefstal die deze werknemer die nacht pleegt.

Aansprakelijkheid uit onrechtmatige daad omvat vergoeding van directe en indirecte schade en van materiële en immateriële schade. Voor een geslaagd beroep op een onrechtmatige daad moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan. We bespreken deze voorwaarden hier niet verder bespreken; wel mag duidelijk zijn dat zo'n vordering niet eenvoudig is te realiseren.

Contractuele aansprakelijkheid

De contractuele aansprakelijkheid spruit voort uit de relatie die partijen met elkaar zijn aangegaan door met elkaar een overeenkomst te sluiten. Partijen moeten datgene doen of nalaten wat zij elkaar hebben 'beloofd'. Doen zij dat niet, dan moeten zij instaan voor de gevolgen van hun nalatigheid. Ook bij deze vorm van aansprakelijkheid kan sprake zijn van schuldaansprakelijkheid en risicoaansprakelijkheid.